

Lärande inom äldreomsorgen

Delrapport 3 - Vårdbiträdesutbildning med stöd i svenska och med stöd av mentorer på arbetsplatsen

Annika Lönneborg & Annelie Vestin, sfi-lärare, Söderorts vuxengymnasium

Kerstin Sjösvärd, projektledare Utbildningsförvaltningen

Ingrid Skeppstedt, handledare Nationellt centrum för sfi och svenska som andraspråk

December 2006

Lärande inom äldreomsorgen
Kombination arbete och utbildning
Projekt nr 642 10307

Delrapport 3

Vårdbiträdesutbildning med stöd i svenska och med stöd av mentorer på arbetsplatsen

Utbildningsförvaltningen och Söderorts vuxengymnasium
april - december 2006

Annika Lönneborg och Annelie Vestin, sfi-lärare,
Söderorts vuxengymnasium
Kerstin Sjösvärd, projektledare
Utbildningsförvaltningen
Ingrid Skeppstedt, handledare
Nationellt centrum för sfi och
svenska som andraspråk

December 2006

Förord

De grundutbildningar för äldreomsorgen som har genomförts under kompetensfondens tid har inneburit en massiv insats för kompetenshöjning av medarbetarna. De första utbildningarna startade hösten 2003 och sedan dess har över 1200 personer deltagit i olika utbildningar baserade på kurser inom omvårdnadsprogrammet. Många utbildningar har genomförts med stöd i svenska, och under hösten 2004 började man diskutera hur man skulle kunna förbättra utbildningarna, använda sig av stöd på modersmålet m.m. för att ge kursdeltagarna bättre möjligheter att klara utbildningen.

Projektet ”Lärande i äldreomsorgen” startade i juni 2005 inom kompetensfondens projekt ”Grundutbildningar i äldreomsorgen” för att utforska hur man kan utveckla bättre utbildningar för kursdeltagare som inte har svenska som modersmål. Andra syften var att förbättra kontakten mellan skola och arbetsplats, samt att ge lärarna kompetensutveckling. Projektet har vidareutvecklats och utvidgats efterhand och resulterat i tre delprojekt.

Detta är den tredje delrapporten. Rapporten behandlar den tredje utbildningen för vårdbiträden där utbildning har bedrivits på 60 % och arbete på ordinarie arbetsplats på 40 % och där varje deltagare haft stöd av en mentor på arbetsplatsen. Lärarna på Söderorts vuxengymnasium och handledaren Ingrid Skeppstedt från Nationellt centrum för sfi och svenska som andraspråk beskriver hur arbetet har genomförts och redovisar också de erfarenheter som lärarna, kursdeltagarna och mentorerna har förmedlat till projektet. Delprojektet har gett ett resultat som är bättre än väntat med tanke på att många deltagare hade kort skolbakgrund och otillräckliga kunskaper i svenska. 21 av 27 har genomfört utbildningen. Material och metoder i undervisningen har prövats och anpassats utifrån elevernas korta skolbakgrund och språkliga nivå.

Rapportens *Sammanfattning* beskriver delprojektet i korthet. Därefter följer *Förslag till utveckling och förändring*. *Projektets genomförande* redovisar mer i detalj hur arbetet har bedrivits. I kapitlet *Utvärdering* ger mentorer, lärare och kursdeltagare sina synpunkter på projektet.

En utvärdering av projektet i sin helhet görs av Harald Berg och Arthur Henningsson, Consider Consultants.

Kerstin Sjösvärd
Projektledare
Utbildningsförvaltningen

Innehållsförteckning

Förord	2
VÅRDBITRÄDESUTBILDNING MED STÖD I SVENSKA	4
1. Bakgrund	4
<i>Mål för projektet: Lärande i äldreomsorgen – nya utbildningsformer samt kompetensutveckling för lärare (reviderade 060829)</i>	4
2. Sammanfattning av delprojekt 3 - ”Lärande inom äldreomsorg – nya utbildningsformer”	5
2.1 Urval, antagning och deltagargrupp	5
2.2 Kurser	5
2.3 Utbildningens uppläggning och organisation	5
2.4 Arbetsformer och arbetssätt	6
2.5 Samarbete med arbetsplatserna	6
2.6 Besök på arbetsplatserna	7
2.7 Resultat	7
3. Förslag till utveckling och förändring	7
3.1 Urval, antagning och deltagargrupp	7
3.2 Kurser	7
3.3 Utbildningens uppläggning och organisation	7
3.4 Arbetsformer och arbetssätt	7
3.5 Samarbete med arbetsplatserna	8
3.6 Mentorer och mentorsrollen	8
3.7 Besök på arbetsplatserna	8
4. Delprojektets genomförande	8
4.1 Urval och antagning	8
4.2 Deltagargruppen	8
4.3 Kurser	9
4.4 Utbildningens uppläggning och organisation	9
4.5 Arbetsformer och arbetssätt	9
4.6 Gemensamma möten och handledning	10
4.7 Samarbete med arbetsplatserna	10
4.8 Kompetensutveckling för lärarna	11
5. Resultat	11
6. Utvärdering	11
6.1 Sammanställning av deltagarnas kursutvärdering	11
6.2 Sammanställning av lärarnas utvärdering	13
6.3 Sammanställning av mentoreernas utvärdering	15
7. Slutkommentarer	15
Bilagor	17

Vårdbiträdesutbildning med stöd i svenska

1. Bakgrund

Grundläggande vårdutbildningar för vuxna som är anställda inom äldreomsorgen har sedan länge funnits som uppdrag inom vuxenutbildningen. Inom äldreomsorgen utvecklas nu livslångt lärande och lärande i arbetet som strategier att möta framtidens behov av kompetent personal. Detta gör att uppdragsutbildningen ställs inför utmaningen att forma utbildningar som mer och mer anknyter till arbetsplatserna. Det finns inom denna typ av utbildning behov av att utveckla metoder och förhållningssätt för att kunna individualisera lärandet och få bättre studieresultat. Ett återkommande problem är deltagare som har svårigheter att bli godkända i kurserna på grund av att de inte behärskar svenska språket tillräckligt bra och/eller saknar studievana. Detta innebär stora arbetsinsatser och ställer stora krav på både lärare och deltagare. Kompetensfonden startade därför ett projekt, *Lärande i äldreomsorgen – nya utbildningsformer samt kompetensutveckling för lärare*. Projektet pågår fram t.o.m. december 2006.

Mål för projektet: Lärande i äldreomsorgen – nya utbildningsformer samt kompetensutveckling för lärare (reviderade 060829)

- utveckla och dokumentera arbetsformer och modeller för att deltagarna ska nå målen för vårdbiträdeskursen och samtidigt förbättra sin svenska.
- utveckla befintligt intagningstest. Ta fram anvisningar för genomförande, analys och resultatsammanställning.
- utveckla former för individuella studieplaner där deltagarnas erfarenheter och kunskaper är utgångspunkt.
- utveckla och dokumentera arbetssätt och modeller för hur man i samband med vårdutbildningar effektivt stödjer och följer upp deltagarnas utveckling i svenska språket samt skissa på rubriker till en pedagogisk handbok.
- utveckla redskap för att beskriva deltagarnas språkliga nivå och språkliga utveckling. t.ex. utifrån Europarådets språkliga nivåer.
- diskutera, tydliggöra behov och förväntningar som olika intressenter har på vårdutbildningens mål.
- utveckla samarbetet mellan utbildningsanordnare och enskilda arbetsplatser inom äldreomsorgen.
- utveckla tydliga rutiner och en modell för samspelet och kontakten mellan utbildningsanordnare – enhetschef – medarbetare som deltar i vårdutbildning samt arbetsplatsens mentor.
- utforma en rollbeskrivning för mentorsrollen.
- pröva olika former av utbildning av mentorer samt dokumentera dessa.

- utifrån projektets erfarenheter beskriva de förutsättningar och rutiner som måste finnas på arbetsplatsen. Förutsättningar som gör att deltagare i kommande vårdutbildningar med liknande upplägg aktivt får stöd i det praktiska arbetet med att utveckla sina språkkunskaper.

Mål för delprojekt 3:

- att utarbeta arbetssätt och metoder för undervisning för kursdeltagare med kort skolbakgrund.
- att dokumentera arbetssätt och de metoder som prövas.

2. Sammanfattning av delprojekt 3 - "Lärande inom äldreomsorg – nya utbildningsformer"

2.1 Urval, antagning och deltagargrupp

I december 2005 genomfördes ett test i svenska inför uttagning till vårdbiträdesutbildning med stöd i svenska samt stöd på modersmål, två grupper som skulle gå på Åsö vuxengymnasium och S:t Görans gymnasium. 65 sökande deltog i testet, och 46 av dem togs ut för de två planerade kurserna. De övriga 19 bedömdes ha en så låg utbildningsbakgrund och så bristfälliga kunskaper i svenska att det inte fanns förutsättningar för dem att klara vårdbiträdesutbildningen även om de erbjöds stöd.

Utbildningsförvaltningen och Söderorts vuxengymnasium fick därför i uppdrag att försöka utforma en utbildning för dessa personer. Ett antal av dessa ville inte delta i utbildningen av olika skäl. Därför gjordes ytterligare ett utskick via e-post till chefer inom äldreomsorgen om att det fanns några platser kvar och ytterligare ett antal personer testades och antogs. För att ge bättre pedagogiska förutsättningar med tanke på deltagarnas korta skolbakgrund och bristfälliga svenskkunskaper begränsades antalet platser till 20 i stället för de vanliga 30. Senare tillkom 8 elever som antogs till en likartad kurs med början i augusti.

2.2 Kurser

Utbildningarna skulle genomföras under 31 veckor och bestå av en inledande intensiv period av undervisning i svenska och datakunskap, därefter följde de två mest centrala kurserna i Omvårdnadsprogrammet: *Medicinsk grundkurs* och *Vård- och omsorgsarbete*, d.v.s. 300 av de 550 gymnasiepoäng som ingår i Kompetensfondens vårdbiträdesutbildning. Deltagarna skulle under utbildningen få fortsatt stöd i svenska.

2.3 Utbildningens uppläggning och organisation

Målgruppen för utbildningarna var anställda inom äldreomsorgen som saknade grundutbildning, var studieovana och hade otillräckliga kunskaper i svenska. Utbildningen skulle gå tre dagar i veckan och deltagarna skulle under utbildningstiden arbeta två dagar i veckan på sin ordinarie arbetsplats. Andra förutsättningar var att arbetsplatserna skulle få möjlighet att anställa en utbildningsvikarie från Arbetsförmedlingen på heltid och att deltagarna som stöd i utbildningen skulle få en mentor på arbetsplatsen.

Delprojektets fokus var att hitta metoder för att stärka deltagarna studiestrategier och att utveckla sina kunskaper i svenska för att ha möjligheter att nå målen för utbildningen och

bättre kunna möta de krav som ställs från verksamheten. Särskilt stöd i svenska skulle ingå under hela utbildningstiden.

Utbildningsanordnaren fick i uppdrag att utse en delprojektledare för att leda arbetet i projektet och hålla kontakt med arbetsplatserna. Nationellt centrum för sfi och svenska som andraspråk vid Lärarhögskolan i Stockholm fick i uppdrag att ge lärarna handledning i projektarbetet.

2.4 Arbetsformer och arbetssätt

Arbetssättet under utbildningen har utgått från deltagarnas språkkunskaper och utbildningsbakgrund, samt deras yrkeserfarenheter inom äldreomsorg. Teoridelarna har anknytts till och förankrats i det praktiska arbetet på arbetsplatserna så långt det varit möjligt. Lärarna har försökt skapa möjligheter för deltagarna att använda språket på olika sätt, att samarbeta i problemlösande aktiviteter och att interagera i meningsfulla sammanhang. För att öka medvetenheten om vilka språkkunskaper som krävs på arbetsplatsen samt stärka elevernas självförtroende har deltagarna under kursen bl.a. fått arbeta med olika skrivuppgifter på arbetsplatsen t.ex. rapportskrivning, social dokumentation, vätskelistor samt genom rollspel och PBL övat olika talsituationer på arbetsplatsen. För att utveckla elevernas läs- och skrivförmåga har nivåanpassade texter och skrivövningar med ämnesanknytning tagits fram.

Lärarledda genomgångar har följts av hemuppgifter där teorin förankrades i praktiken vilket t.ex. kunde innebära att deltagarna fick i uppgift att ta reda på hur man gör på arbetsplatsen eller ta fram uppgifter om stadsdelen.

2.5 Samarbete med arbetsplatserna

Vissa praktiska problem med kombinationen arbete och studier har funnits, framför allt för de deltagare som inte arbetade heltid. De har haft problem med schemaläggning och har ofta fått arbeta för mycket i förhållande till sin arbetstid.

Kontakten mellan skolan och arbetsplatserna har inte fungerat tillfredsställande och både skolan och arbetsplatserna hänvisar till tidsbrist. Det har inte funnits några utarbetade rutiner för kontakterna. Många arbetsplatser saknar datorrutiner och mentorerna hade inga egna e-postadresser. Kontakten mellan mentorerna och skolan har därför skötts via cheferna, som ofta varit svåra att få tag på.

Endast ett fåtal av de ursprungliga deltagarna har haft en mentor på sin arbetsplats under hela utbildningen, hälften av dessa tycker att de inte fått något stöd av sin mentor. För några av de som haft mentor har samarbetet fungerat bra. Där samarbetet har fungerat bra har deltagare och mentor haft samma arbetstider och samarbetat på arbetsplatsen. De flesta mentorerna hade önskat mer kontakt med skolan.

Mentorerna inbjöds till en informationsträff i början av utbildningen. Med inbjudan skickades också en beskrivning av innehåll i utbildningens första del (bilaga 1). Till träffen kom sju mentorer och en chef. Mentorerna fick information om projektet och om kursens innehåll och uppläggning och sedan diskuterades mentorernas roll.

Mentorerna inbjöds att delta i gemensamma fortbildningsdagar om hur man kan stödja andraspråkutvecklingen såväl i undervisningen som på arbetsplatsen. Sju av mentorerna kom till fortbildningen som genomfördes vid tre olika tillfällen (bilaga 2).

2.6 Besök på arbetsplatserna

Lärarna önskar att de hade fått tid att besöka deltagarnas arbetsplatser, men tyvärr gavs de aldrig tillfälle till det.

2.7 Resultat

21 av de 27 deltagarna har genomfört utbildningen. 15 av dessa har fått minst Godkänd på Kurserna *Vård och omsorg* och *Medicinsk grundkurs*. De sex som inte har genomfört utbildningen har slutat p.g.a. sjukdom eller privata problem. 15 av dessa har fått minst Godkänd på Kurserna *Vård och omsorg* och *Medicinsk grundkurs* (se bilaga 3) Samtliga deltagare har förbättrat sina kunskaper i svenska både muntligt och skriftligt vilket har bekräftats av deltagarna själva, lärare, mentorer och enhetschefer.

3. Förslag till utveckling och förändring

3.1 Urval, antagning och deltagargrupp

Deltagarnas tidigare skolgång och studievana bör påverka utbildningens längd, uppläggning och arbetssätt. Men även faktorer som arbetslivserfarenhet och språkkunskaper är avgörande för deltagarnas möjligheter att nå målen. Därför är det viktigt att man har ett urvalsinstrument där alla dessa faktorer framkommer tydligt. Man bör eftersträva att ha flera parallella kurser med deltagare på olika nivåer för att kunna flytta deltagare mellan grupperna. På så sätt kan man optimera inlärningsituationen.

3.2 Kurser

De kurser som ingått i kursplanen har varit mycket lämpade för detta urval av deltagare. Dock bör tiden för varje ämne utökas och utbildningen förlängas över tid. Deltagarnas önskemål om att läsa övriga kurser inom vårdbiträdesutbildningen bör också tillgodoses.

3.3 Utbildningens uppläggning och organisation

Det har fungerat bra med studier tre dagar och arbete två dagar i veckan. Med hänsyn till deltagarnas studiebakgrund och låga svensk-kunskaper borde de ha fler timmar med stöd i svenska under hela studietiden. Kurstiden bör förslagsvis förlängas till ett år och deltagarna bör få fler timmar i samtliga ämnen. Vårdlärarna bör vara med från start och planera uppläggningsen av utbildningen tillsammans med svensklärarna. Ett vårdämne t.ex. *Vård- och omsorgsarbete* bör införas tidigt i utbildningen t.ex. 3 timmar per vecka och sedan långsamt utökas. Stöd i svenska bör ingå i schemat minst 6 timmar per vecka under hela perioden.

3.4 Arbetsformer och arbetssätt

Det är nödvändigt att utveckla nya strategier och metoder för att arbeta med elever med så låg skolbakgrund och att finna metoder för att förbättra elevernas studieteknik. För att möjliggöra detta måste lärarna få mer tid till förberedelser, uppföljning, arbetsplatsbesök, mentorskontakter och dokumentation. Vårdlärarna bör liksom svensklärarna ha utbildning i *Svenska som andraspråk* för att kunna undervisa på rätt nivå och på ett språkutvecklande sätt. Vårdlärarna bör också vara inkopplade från kursstart för att främja samarbetet mellan dem och lärarna i svenska.

3.5 Samarbete med arbetsplatserna

Samarbetet mellan skolan och arbetsplatserna bör stärkas och tydliggöras. Det är viktigt att utveckla fungerande former för detta. Lärarna bör på ett tidigt stadium besöka varje arbetsplats för att etablera kontakt med mentor och chef.

3.6 Mentorer och mentorsrollen

Mentorsrollen bör stärkas och tydliggöras. En handlingsplan/beskrivning av mentorsuppdraget bör finnas. Rutiner för en fungerande kontaktväg mellan mentor och lärare måste finnas redan från kursstart. Mentorer bör kompenseras för sitt uppdrag så att det upplevs som positivt att lägga ner det merarbete som uppdraget innebär.

3.7 Besök på arbetsplatserna

Lärarna bör på ett tidigt stadium ha möjlighet att besöka varje deltagares arbetsplats för att etablera kontakt. Därefter kan besök göras vid behov eller kontakt hållas via telefon eller e-post.

4. Delprojektets genomförande

4.1 Urval och antagning

Urvalet av kursdeltagare utgjordes ursprungligen av de 19 som genomfört test i december 2005. Sex av dessa deltog sedan inte i utbildningen av olika skäl. Därför gjordes ytterligare en inbjudan via e-post till chefer i äldreomsorgen. Ytterligare sex inkom med en ansökan och testades. Antalet platser i kursen fastställdes till 20 i stället för de vanligen 30 för att ge bättre förutsättningar att individualisera och ha tillräckliga resurser för varje kursdeltagare. 19 deltagare kom till kursstarten den 25 april (inbjudan till kursstart bilaga 4).

Eftersom fler ansökningar inkom senare startade en utbildning med samma upplägg i augusti 2006 för att fortsätta till 5 april 2007 (benämnd som Vård 2). Åtta av dessa bedömdes ha så goda svenskkunskaper att de inte behövde stöd i svenska och började i den utbildning som redan pågått i 13 veckor d.v.s. när den första perioden med enbart undervisning i svenska var avslutad. Fem av deltagarna som hade börjat i april bedömdes som svagare än de övriga i gruppen och erbjöds att flyttas över till Vård 2. Endast en av deltagarna antog detta erbjudande. Under hösten konstaterades att några av deltagarna i Vård 1 hade små möjligheter att klara kurserna med godkänt resultat och tre av dessa kommer att fortsätta utbildningen i Vård 2 d.v.s. fortsätta studierna till april. Gemensamt för dessa tre deltagare i Vård 2 är att de har en mycket kort skolbakgrund från hemlandet.

4.2 Deltagargruppen

Den antagna deltagargruppen i Vård 1 bestod vid utbildningens början av 15 kvinnor och 4 män. Deltagarna representerade fjorton olika språk. Fjorton hade varit i Sverige mer än tolv år. Deltagarnas tidigare skolbakgrund varierade mellan 0 och 14 år. Tolv av deltagarna hade högst 9 års skolbakgrund. Två hade mindre än tre års skolbakgrund. Ingen deltagare hade fullständig sfi-utbildning. Den yngsta deltagaren var 30 år och den äldsta 59 år och medelåldern i gruppen var 43 år. Alla hade arbetat inom äldreomsorgen i minst två år. Elva hade arbetat mellan fem och åtta år och en deltagare hade arbetat trettio år inom vård (se bilaga 5).

Vid intagningen till Vård 2 bedömdes åtta av de sökande ha förutsättningar att gå direkt in i Vård 1 och gruppen utökades till 27 personer.

4.3 Kurser

Följande kurser ingick i utbildningen:

Stöd i svenska 250 timmar.

Intensiv läs- och skrivträning med inriktning mot vårdsvenska och med moment av studieteknik, uttalsträning och skrivteknik.

Grundläggande datakunskap 40 timmar.

Ordbehandling, e-post och Internetanvändning.

Vård och omsorgsarbete (200 poäng)

Grundläggande kunskap om omvårdnad och social omsorg samt inblick i andra människovårdande yrken. Kunskap om etiska aspekter inom vård och omsorgsarbete och kunskap om vanligt förekommande teknisk utrustning.

Antal timmar: 180

Medicinsk grundkurs (100 poäng)

Människokroppens uppbyggnad och funktion och människans normala fysiska utveckling under hela livet. Kunskap om vanliga sjukdomstillstånd och vikten av ett hygieniskt arbetssätt.

Antal timmar: 60

4.4 Utbildningens uppläggning och organisation

Undervisningen har varit förlagd till tisdagar, onsdagar och torsdagar. En halv dag i veckan var avsatt för handledning. Handledningen bestod av extra svenska alternativt extra datakunskap.

Utbildningen startade med en period på 14 veckor med stöd i svenska 12 timmar och datakunskap 3 timmar per vecka (se bilaga 1 s.2). Därefter startade kursen *Vård- och omsorgsarbete* (12 timmar per vecka) och pågick i 10 veckor och efterföljdes av *Medicinsk grundkurs* (12 timmar per vecka). Under hela utbildningen har deltagarna fått stöd i svenska 3 timmar och 3 timmar handledning.

4.5 Arbetsformer och arbetssätt

Arbetsättet under utbildningen kan beskrivas som dialogpedagogiskt, d.v.s. har skett i en dialog med utgångspunkt i deltagarnas kunskaper och erfarenheter från arbetet inom äldreomsorg.

Samtliga kursdeltagare hade vid starten betydande svårigheter att uttrycka sig skriftligt. Under den första perioden lade lärarna tyngdpunkten på läs- och skrivträning samt studieteknik. Svenskstudierna utgick från elevernas arbetslivserfarenhet, behov och önskemål. Eftersom elevernas läs- och skrivkunskaper var så svaga har lärarna använt sig av återkommande repetition som pedagogiskt redskap. Ord och begrepp har bearbetats och använts i olika sammanhang. Texter har skrivits om ett flertal gånger och diktamen har repeterats och repeterats igen. Elevernas låga läs- och skrivkunskaper har tvingat lärarna att prioritera de viktigaste kompetenserna: ett korrekt uttal, acceptabel stavning, läsförståelse och studiestrategier.

För att öka medvetenheten om vilka språkkunskaper som krävs på arbetsplatsen samt stärka elevernas självförtroende har deltagarna under svenskstödet bl.a. fått arbeta med olika skrivuppgifter och skrivsituationer som de möter på arbetsplatsen t.ex. rapportskrivning, social dokumentation, vätskelistor, och de har genom rollspel och PBL övat olika talsituationer på arbetsplatsen. Deltagarna har under kursens gång fått pröva sina svenskunskaper genom att göra de centralt framtagna proven för de olika delkurserna inom sfi.

I kurserna *Vård- och omsorgsarbete* och *Medicinsk grundkurs* har undervisningen anknutits till och förankrats i det praktiska arbetet på arbetsplatserna så långt det varit möjligt.

Att arbeta språkutvecklande innebär att skapa möjligheter för deltagarna att i samtliga ämnen använda språket på olika sätt, att samarbeta i problemlösande aktiviteter och att interagera i meningsfulla sammanhang. Lärarledda genomgångar har följts av hemuppgifter där teorin förankrades i praktiken vilket t.ex. kunde innebära att deltagarna fick i uppgift att ta reda på hur man gör på arbetsplatsen eller ta fram uppgifter om stadsdelen.

4.6 Gemensamma möten och handledning

Handledaren och ansvarig från Utbildningsförvaltningen har regelbundet träffat lärargruppen ungefär en gång per månad. På dessa möten har gruppen tillsammans diskuterat utbildningens uppläggning och arbetsformer och vad det innebär att arbeta språkutvecklande. Deltagarnas utveckling under utbildningen har gemensamt diskuterats och följts upp. Andra frågor som tagits upp är hur kontakten och samarbetet mellan skola och arbetsplats kan förstärkas, och möten med mentorer och chefer har förberetts. En betydande del av tiden på dessa möten har också ägnats åt att diskutera organisatoriska problem på skolan.

Handledaren har besökt undervisningen och också samtalat med deltagarna och med undervisande lärare. Projektledaren och handledaren har tillsammans med lärarna planerat och skrivit föreliggande rapport om delprojektet.

4.7 Samarbete med arbetsplatserna

Vissa praktiska problem med kombinationen arbete och studier fanns i början av utbildningen genom att många deltagare normalt arbetade på ett s.k. "rullande schema" och arbetstiderna varierade från vecka till vecka. Problemet löstes genom att deltagarna under kurstiden fick specialanpassade arbetsscheman.

Alla deltagare skulle få en mentor på arbetsplatsen. Mentorerna skulle behärska svenska språket bra och ha undersköterskekompetens. Endast ett fåtal av deltagarna har i praktiken haft en mentor på sin arbetsplats under hela utbildningen. Mentorerna inbjöds till en informationsträff i början av utbildningen. I utskicket fanns också en beskrivning av innehållet i undervisningen under den första perioden (se bilaga 1). Till träffen kom sju mentorer och en chef. Mentorerna fick först information om projektet och om kursens uppläggning och sedan diskuterades mentorernas roll. Mentorerna inbjöds att delta i gemensamma fortbildningsdagar om hur man kan stödja andraspråsutvecklingen såväl i undervisningen som på arbetsplatsen (bilaga 2).

Många arbetsplatser saknar datorrutiner och mentorerna hade inga egna e-postadresser. Kontakten mellan dem och skolan har därför skötts via cheferna, som ofta har varit svåra att få kontakt med.

4.8 Kompetensutveckling för lärarna

Lärarna i projektet erbjöds att under utbildningsperioden delta i en seminarierie som vände sig till alla lärare som arbetar med Kompetensfondens uppdragsutbildningar för vårdbiträden och undersköterskor (se bilaga 2).

5. Resultat

Av de 20 deltagare som antogs började 19 på kursen. I augusti tillkom 8 deltagare. Av dessa 27 har 21 genomfört utbildningen och 15 av dessa har fått minst Godkänd på kurserna *Vård och omsorg* och *Medicinsk grundkurs*. De sex som inte har genomfört utbildningen har slutat p.g.a. sjukdom eller privata problem.

14 deltagare har fått G och 7 VG i kursen *Vård och omsorg*. 7 har fått G, 6 VG och 2 MVG i *Medicinsk grundkurs*.

Samtliga deltagare har förbättrat sina kunskaper i svenska både muntligt och skriftligt vilket har bekräftats av deltagarna själva, lärare, mentorer och enhetschefer. 6 deltagare har fått betyget Godkänd på Nationella Provet i sfi (bilaga 3)..

6. Utvärdering

6.1 Sammanställning av deltagarnas kursutvärdering

I slutet av utbildningen för Vård 1 ombads deltagarna att göra en utvärdering (Underlag för utvärderingen se bilaga 6). 18 deltagare har svarat på kursutvärderingen.

6.1.1 Kursanmälan

I enkäten framgår att alla kursdeltagarna var mycket motiverade att börja kursen. Många hade en stark önskan att få en grundutbildning och också stora förväntningar på att genom utbildningen förbättra sina kunskaper i svenska språket.

6.1.2 Stöd från ledningen på arbetsplatsen

De flesta kursdeltagarna upplevde att arbetsledningen har varit positivt inställd till utbildningen. De flesta fick efter en kort period sitt schema anpassat efter studietiderna. Några har haft problem att få semester och har fått arbeta för många timmar, men många säger att de under studietiden känt stöd och fått uppmuntrande frågor om hur det går av sina chefer.

6.1.3 Stöd från mentorer

Endast fyra av deltagarna har haft en mentor under hela studietiden. Två av dem tycker att det har varit bra att ha en mentor på arbetsplatsen medan de andra två inte tyckte att de fått något stöd av mentorn. De har haft svårt att hitta tider att träffa sin mentor eftersom deras arbetsschema inte stämde överens.

Av de åtta senare antagna deltagarna har mentorskapet fungerat bättre. Fyra av dem har haft mentor och uppger att dessa har varit ett bra stöd.

6.1.4 Studierna

Alla är nöjda med utbildningen och tycker också att de har förbättrat sina kunskaper både när det gäller de teoretiska vårdämnena och i svenska. Många framhåller att de har blivit bättre på att skriva. De flesta av deltagarna är nöjda eller mycket nöjda med sina studieresultat. Nästan

alla tycker att det har varit ett hårt arbete och att de har lagt ned mycket tid på att läsa, förstå textinnehåll och göra hemuppgifter. Några har hindrats i studierna av privata problem. Deltagarna tycker att det har varit många skriftliga hemuppgifter och att det speciellt i början kändes svårt och tog mycket tid. Vissa tycker också att det var svårt att hinna göra färdigt uppgifterna i tid. De tycker att det var svårt med allt skrivande men att de har blivit mycket bättre på att skriva. Många tycker att det varit stressigt att studera tre dagar i veckan, göra hemuppgifter och att också arbeta. Några hade hellre velat studera på heltid.

Alla tycker att det har varit positivt att studera. Några uppger att de verkligen blivit inspirerade att söka mer kunskap. De som avbrutit studierna i förtid har angett sjukdom eller privata problem som orsak.

Citat:

- Jag har lärt mig att läsa och skriva bättre.
- Jag kan mer nu.
- Jag känner mig mer säker på min arbetsplats.
- Jag har lärt mig mycket om sjukdomar och vad de innebär.
- Jag har lärt känna mig själv bättre.

6.1.5 Kunskaper som redan påverkat arbetet

Samtliga deltagare ger exempel på situationer där de fått användning av sina nya kunskaper. Många lyfter fram att de nu talar mer obesvärat med vårdtagare, arbetskamrater och arbetsledning, att de nu vågar ifrågasätta om något är fel och är mer delaktiga vid rapportering. Några skriver att de blivit stolta över sitt arbete. Flera ger konkreta exempel på situationer och områden där kunskapsinsikten ökat.

Citat:

- Jag kunde inte medicinsk vård och omsorg förut.
- Jag jobbar med kunskap som jag har lärt mig på kursen.
- Jag känner mig mer säker på min arbetsplats.
- Jag är stolt över mig själv för att jag har lärt mig mycket.
- Nu vågar jag skriva rapporter.
- Jag kan rekommendera den här kursen för jag tycker den har hjälpt mig mycket i mitt arbete.
- Jag vet mer om mediciner.
- Jag kan använda datorn på jobbet nu.
- Jag kan mer om sjukdomar och symtom.

6.1.6 Vad har varit bra i undervisningen

Många tyckte att det mesta i utbildningen har varit bra och att lärarna har haft stort tålamod och har förklarat bra. Flera lyfter fram metodiken i *Stöd i svenska*. De är nöjda med kurslitteraturen även om några tycker att boken i *Medicinsk grundkurs* är svår.

6.1.7 Vad har varit mindre bra i undervisningen

Många deltagare tycker att kursen *Medicinsk grundkurs* var för stressig. Det var för få timmar och det fanns för lite tid för genomgångar och förklaringar. De uttrycker missnöje med att det under en ganska lång period saknades en behörig vårdlärare. De tycker också att kurserna varit för komprimerade.

6.1.8 Intresse för vidare studier

Mer än hälften av deltagarna säger att de blivit intresserade att studera vidare. Många vill fortsätta att studera för att få undersköterskekompetens och säger att de skall ta upp detta med sina enhetschefer. Flera säger att de genom studierna fått ett bättre självförtroende och vill därför fortsätta att studera. Många vill studera mer svenska.

6.1.9 Råd till lärarna inför nästa kurs

Några anser att schemaplaneringen måste förbättras så att timmarna ligger mer jämnt fördelade över hela utbildningen. En allmän åsikt är att det behövs fler timmar i alla ämnen. Några tycker att kursen skulle gå på heltid.

6.2 Sammanställning av lärarnas utvärdering

Nedanstående text är en sammanfattning av lärarnas erfarenheter, tankar och reflektioner gjorda i slutet av utbildningen.

6.2.1 Utbildningens uppläggning och organisation

Lärarna är eniga om att kombinationen utbildning och arbete har fungerat bra både ur ett pedagogiskt perspektiv och resultatmässigt. Däremot har det orsakat mycket stress hos deltagarna, som har fått alltför lite tid till självstudier.

Deltagarnas erfarenheter var utgångspunkt för utbildningen. Organisatoriskt har undervisningen varit förlagd till tre dagar per vecka vilket var positivt eftersom teorin snabbt har kunnat knytas till och förankras i det praktiska arbetet vilket har varit en fördel. Något som i början påverkade undervisningen var att alla arbetsplatser inte hunnit tillsätta vikarier och när detta sedan var löst dröjde det innan vikariernas arbetsschema och arbetsuppgifter anpassats. Flera deltagare, som var kontaktpersoner, berättade att deras vikarier lät bli att göra vissa arbetsuppgifter (som normalt kontaktpersonen gör) vilket innebar att tiden på arbetsplatsen blev mycket stressig.

Det var bra att i introduktionsperioden börja med enbart *stöd i svenska*, eftersom deltagarnas svensk-kunskaper med något undantag var mycket bristfälliga. Detta gav möjlighet att arbeta intensivt med basfunktioner som läsning, stavning och studieteknik. Det hade dock varit bra att tidigt lägga in några timmar i t.ex. *Vård- och omsorgskursen*.

Lärarna fick under första delen av utbildningens en nedsättning på 16 % för att planera och dokumentera arbetet. Lärarna önskar att de hade fått ägna sig enbart åt projektet och då inte ha andra uppgifter på skolan. De tycker också att alla ämnen borde ha fått fler timmar under hela utbildningstiden och att utbildningstiden bör förlängas.

6.2.2 Urval och antagning

De lärare som ingått i projektet har inte deltagit i urvalsprocessen. Urvalet av deltagare gjordes utifrån ett sfi-test, där ingen av deltagarna hade godkänt. Det är av största vikt att utbildningen anpassas till deltagarnas skolbakgrund och svensk-kunskaper. Alla deltagare var mycket motiverade att gå utbildningen. 5 deltagare avbröt / började aldrig utbildningen p.g.a. sjukdom eller privata problem.

6.2.3 Arbetsformer och arbetssätt

Kombinationen studier och arbete har varit bra. Deltagarna hade mycket erfarenhet och kunskap att utgå ifrån. Teori och praktik kopplades samman och de har haft många hemuppgifter som på ett naturligt sätt kunnat knytas till det praktiska arbetet. Arbetssättet

innebar att "tyst kunskap" blev synlig och att behovet av ny kunskap medvetandegjorts. Deltagarna har under utbildningen på detta sätt sett ett tydligt samband mellan teori och praktik. De har vid eller efter genomgångar ofta också tagit upp saker från arbetsplatserna. Att arbeta nära verkligheten har generellt varit en tillgång i undervisningen och inte minst förenklat genomgången av innehållsligt och teoretiskt svåra områden och svårförklarade ord och begrepp. Deltagarna har förutom fördjupade kunskaper också fått många bekräftelser och en ökad medvetenhet om sitt arbete och sin arbetsplats. I kursen *Medicinsk grundkurs* var tiden dock för knapp för att med uppgifter följa upp och förankra teorin på arbetsplatsen. Deltagarna tog då helt naturligt upp sina frågor och funderingar på *Stöd i svenska* och teorin bearbetades till viss del där. Det har varit mycket värdefullt att svensklärarna hade erfarenheter från tidigare förberedande vårdkurser och därför var väl insatta i samtliga moment som ingått i utbildningen.

Deltagarna har fått skriva mycket och med olika syften; alltifrån anteckningar, skriftliga redovisningar, sammanfattningar och hemskrivningar till övningar med tillämpad skrivning d.v.s. autentiska skrivsituationer på arbetsplatsen t.ex. rapportering, social dokumentation och vätskelistor. Deltagarna har dels blivit medvetna om vilka skrivkunskaper som krävs på dels förmedlat att de nu vågar och kan klara av skrivsituationer som de tidigare undviktit.

Tyvärr gavs ingen tid till arbetsplatsbesök, vilket skulle ha varit bra dels för att deltagarna skulle bli sedda och stärkta i sin identitet som arbetstagare, dels för lärarna som skulle ha fått inblick i deltagarnas arbetssituation.

6.2.4 Resultat

Lärarna är mycket nöjda med deltagarnas resultat och tycker att de har utvecklat sina ämneskunskaper i hög grad. Utifrån de grundförutsättningar de hade vid kursstarten har deras förmåga att använda språket både muntligt och skriftligt förbättrats betydligt.

6.2.5. Samarbete utbildningsanordnare, deltagare och arbetsplatser

Kontakterna och samarbetet med de olika arbetsplatserna har varierat. Vissa enhetschefer och mentorer har varit intresserade och insett nyttan av att samarbeta. De har stöttat deltagarna och det har fungerat bra organisatoriskt med t.ex. tider för deltagarna. Med vissa arbetsplatser har samarbetet inte fungerat lika bra och det har t.ex. funnits svårigheter för deltagarna att få en anpassning av arbetstiderna till utbildningens tider. De flesta av deltagarna har saknat en mentor och några deltagare har haft liten eller ingen kontakt med sina mentorer.

Kravet på mentorerna var att de skulle ha undersköterskekompetens och att också ha goda svenskkunskaper. Detta krav gick inte att uppfylla på alla arbetsplatser och i efterhand kan man se att det viktigaste är att en mentor behärskar svenska, vill stötta och har en grundläggande vårdbiträdeskompetens. En mentor hade samma modersmål som deltagaren vilket upplevdes som mycket positivt.

Skolan kallade till mentorsträff vid två tillfällen. Till den första träffen kom sju mentorer och en chef. Mötet kändes, enligt lärarna, mycket bra och många viktiga frågor togs upp och diskuterades bl.a. vilken roll som mentorerna bör ha. Det andra mötet blev inställt då endast en mentor anmälde intresse.

Det har ofta varit svårt att få fram information till mentorerna och lärarna kommenterar att det skulle ha varit bra med mer kontakt.

6.2.6 Gemensamma möten och handledning

De regelbundna träffarna med handledaren och ansvarig från Utbildningsförvaltningen har varit viktiga. Handledningsfunktionen var i början något oklar enligt lärarna. Mycket av den tid som egentligen var avsatt till handledning och uppföljning kom att handla om situationen på Söderorts Vuxengymnasium. Lärargruppen anser att alldeles för mycket av tiden fick ägnas åt organisatoriska och praktiska problem på bekostnad av tiden för pedagogiska diskussioner och reflektioner.

Besöken av handledaren i undervisningen var positiva och det har då varit naturligt att konkret ta upp och diskutera deltagarnas språkutveckling. Det har också varit bra att ha någon att vända sig till för att ventilera frågor eller när det uppstått problem.

6.3 Sammanställning av mentorernas utvärdering

I slutet av utbildningen ombads mentorerna att fylla i en utvärderingsenkät. (Underlag för utvärderingen se bilaga 7). Tre mentorer har svarat på enkäten.

6.3.1 Träffar med kursdeltagarna

Det har, enligt mentorerna, varierat hur ofta de träffat kursdeltagarna. Två mentorer har träffat sina deltagare 2-4 gånger i veckan medan den tredje har träffat sin endast vid tre tillfällen. De har träffat deltagarna på arbetstid. Ofta har de samtalat medan de jobbat tillsammans. Ingen har fått avsatt tid för mentorskapet. De mentorer som träffat kursdeltagarna sällan eller aldrig anger att detta berott på tidsbrist, att schematiderna inte passat eller att det pågått omorganisation. De flesta av kursdeltagarna uppger att de aldrig tilldelats en mentor.

6.3.2 Erfarenheter av mentorsarbetet

Deltagarna har, enligt mentorerna, behövt hjälp med hemuppgifter dels med att förstå kurslitteraturen, dels med att jämföra hur man arbetar på den egna arbetsplatsen i relation till kursinnehållet. De har också tillsammans diskuterat möjligheter till förbättringar på arbetsplatsen. Mentorsarbetet har upplevts som positivt av de som svarat på enkäten. Det har känts viktigt att fråga hur deltagaren klarat av studierna och att ge uppmuntran. Två mentorer upplever att de varit ett stöd för deltagarna, men den tredje är missnöjd med sin insats speciellt därför att hon inte fått någon tid avsatt för mentorskapet.

Citat:

- Ska man vara mentor ska man arbeta tillsammans med kursdeltagaren.
- Det är en stor fördel om mentor och kursdeltagare har samma modersmål.

6.3.3 Om utbildningen och samarbetet

Mentorerna tycker att det är bra att sådana här kurser finns. Samarbetet med skolan har inte fungerat som de önskat. En mentor påpekar att de inte har några datorer på arbetsplatsen och har därför inte kunnat ta del av den e-post som skickats. Detta kan kanske förklara varför så få mentorer kommit till mentorsträffarna.

7. Slutkommentarer

Delprojektet har i stort fungerat bra och varit mycket framgångsrikt. De problem som funnits har mestadels berott på organisatoriska svårigheter både på arbetsplatserna och på skolan. Problemen har dock i regel kunnat lösas över tid.

Utbildningsmodellen med kombinationen arbete och utbildning har uppskattats av samtliga

parter men vissa av deltagarna hade önskat att utbildningen varit på heltid. Resultaten av utbildningen är tillfredsställande. Av sammanfattningen och i förslagen till utveckling framgår vilka delar i utbildningsmodellen som bör behållas och vilka delar som bör utvecklas eller förändras.

Bilagor

Söderorts Vuxenutbildning

Mentorsträff

Mentorer till elever på kursen ”Svenska för vårdbiträden”
inbjuds till en träff på Vårbergsskolan
den 15/9 -06 kl. 9-12.

På dagordningen bl.a.

- ✓ Presentation av skolan och lärarna
- ✓ Information om kursinnehåll och kurslitteratur
- ✓ Information om projektet
- ✓ Mentorns roll
- ✓ Mentorsutbildning
- ✓ Andraspråksinlärning

Vill du komma så mejla oss – om du inte redan har gjort det.
Har du frågor du vill ta upp på träffen, mejla dem gärna till oss.

Med vänlig hälsning
Projektledare och lärare

för projektet:
Annika Lönneborg

Kurs: Stöd i svenska

Tid:

25/4 – 29/6 2006

tisdagar kl. 8.30 – 15.30, onsdagar 8.30 – 11.45 och torsdagar kl. 8.30 – 15.30

Kursens mål:

att eleven ska kunna tillgodogöra sig kunskaperna i omvårdnadsprogrammets kurser

Detta sker genom att:

utveckla svenska språket med speciell inriktning mot vårdsvenska
utveckla elevens studiemetoder

Kursinnehåll – språkliga moment:

ordkunskap
skrivträning
uttalsträning
grammatik
studieteknik
data

Kursinnehåll – vårdsvenska:

Människokroppen
Sjukdomar, symtom, undersökningar och behandlingar
Åldringsvård och sjukdomar hos äldre
Vårdarbete
Hygien
Etik och bemötande
Ergonomi och arbetsmiljö
Mediciner och sjukvårdsmaterial
Funktionshinder, hjälpmedel och rehabilitering
Mat och näringslära
Kontaktmannaskap

Program för seminarier för lärare och mentorer i Kompetensfondens utbildningar hösten 2006.

Måndagen den 30 oktober

Lokal. Bolinders café.

Catarina Littman, repris på tidigare föreläsningar.

Fredagen den 24 november

Samtal och skrivande i äldreomsorgen. Gunlög Sundberg, språkforskare vid Stockholms universitet diskuterar sitt arbete med en handbok för svenska som andraspråk. Dessutom diskussion om projektets första delrapport.

Torsdag den 7 december

Demens. Beata Tersiz, chefspsykolog på Dalens sjukhus.

Resultat

Betyg	Voms	Med
MVG		2
VG	7	6
G	14	6
IG		6

Voms: *Vård och omsorgsarbete*

Med: *Medicinsk grundkurs*

Välkommen till kursen

Svenska för vårdbiträden

Plats: Söderorts vuxengymnasium (F.d. Vårbergsskolan)
Vårholmsbackarna 100
127 44 Skärholmen
T-bana: Vårberg

Datum: tisdagen 25/4-06

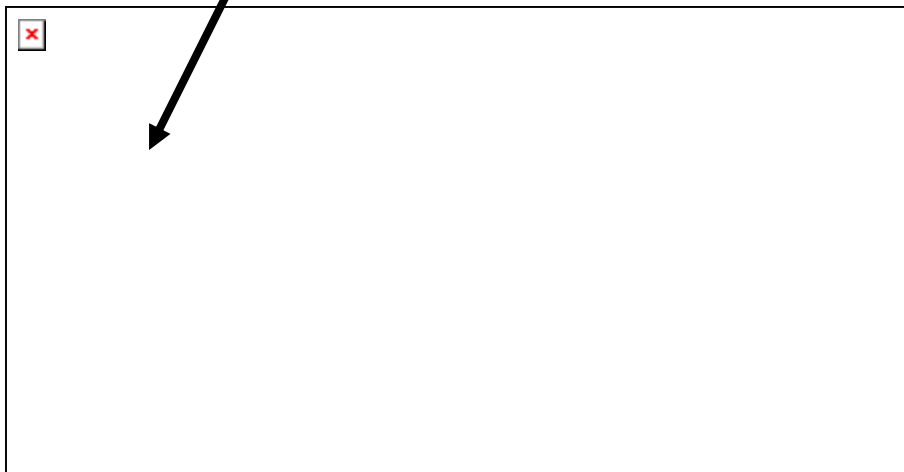
Tid: 8.30-15.30

Rum: 325

Telefon: 08-508 33 403/401

Lärare: *Annelie Vestin* och *Annika Lönneborg*

Här ligger Söderorts
vuxengymnasium.

Bakgrundsfakta om kursdeltagarna

Bilaga 5

Kvinnor 15
Män 4

Språk (14)	Antal	Ankomstår	Antal	Skolbakgrund	Antal
Amharinja	2	77	1	0-3	2
Arabiska	1	83-87	3	4-6	5
Assyriska	1	88-90	3	7-9	5
Bengaliska	1	91-93	7	10-12	5
Kurdiska	2	94-97	2	13-15	1
Nepalesiska	1	98-00	1		
Persiska	2				
Somaliska	2				
Spanska	2				
Syrianska	1				
Thai	1				
Tigrinja	2				
Turkiska	1				

Ålder	Antal	Arbetat inom vården:	Antal	Utbildning Sverige	Antal
31-35	2	1 - 4 år	3	Ingen/ej klar sfi	17
36-40	6	5 – 8 år	11	Komvux	1
41-45	6	9 – 12 år	2	Restaurangutb.	1
46-50	3	13 – 30 år	2		
51-55	1				
56-59	1				

Utvärdering av kursen Svenska för vårdbiträden 25/4 – 21/12 2006
(Obs! Anonymt)

1. Vem anmälde dig till kursen? _____

2. Varför ville du gå den här kursen? _____

3. Var det bra med studier tre dagar och arbete två dagar? _____
Varför/ varför inte? _____

4. Var det bra att läsa enbart svenska de 13 första veckorna? _____
Varför/varför inte? _____

5. Vad tycker du om boken "Ljungbacken"? _____

6. Vad tycker du om boken "Vård och omsorg"? _____

7. Vad tycker du om boken "Medicinsk grundkurs"? _____

8. Hade någon annan bok varit bättre? I så fall vilken? _____

9. Hur gick det att studera hemma? _____

10. Var det bra att läsa Vårdsvenska först och sedan Medicinsk grundkurs
eller skulle det vara bättre att läsa båda ämnena samtidigt? _____

11. Har du fått bättre studieteknik? Kan du ge några exempel på det? _____

12. Vill du fortsätta att studera? I så fall vad? _____

13. Har du haft en mentor på arbetsplatsen? _____

14. Vad har din mentor hjälpt dig med? _____

15. Har du kunnat använda dina nya kunskaper på arbetsplatsen? _____

Ge några exempel! _____

16. Har du fått några problem på jobbet på grund av att du studerar? I så fall

vad? _____

17. Vad kan du nu som du inte kunde före kursen? _____

18. Har du några goda råd till oss lärare? _____

19. Är du nöjd med dina resultat? Varför/varför inte? _____

20. Vill du rekommendera den här kursen till andra? Varför/varför inte? _____

Utvärderingsfrågor om mentorsarbetet

1. Hur ofta träffades du och kursdeltagaren?

2. Hade ni en bestämd tid när ni träffades?

3. Hur lång tid träffades ni vid varje tillfälle?

4. Vad har ni pratat om?

5. Vad har varit positivt /problem i rollen som mentor?

6. Tycker du att du varit ett stöd?

7. Har du några synpunkter som du vill förmedla till skolan?

Kompetensfonden

Stockholms stads framtidsinvestering 2003-2006
– hundratals utvecklingsprojekt för bättre service till stockholmarna

Kompetensfondens kansli

STADSLEDNINGSKONTORET, 105 35 STOCKHOLM
TFN: 08-508 29 000 FAX: 508 29 970
HEMSIDA: WWW.STOCKHOLM.SE